

Neonicotinoiden en bijen

positie LTO Nederland-CONCEPT

De discussie over de rol van neonicotinoiden bij de toegenomen bijensterfte van de afgelopen jaren is volop gaande. Recent vond hierover een spoeddebat plaats in de Tweede Kamer. Het CtgB herbeoordeelt momenteel alle neonicotinoiden op het risico voor bijen inclusief sublethale effecten (effecten ten gevolge van langdurige blootstelling aan minimale concentraties). Deze herbeoordeling zal in de loop van de zomer worden afgerond. De eerste resultaten hebben aanleiding gegeven tot het instellen van extra driftreducerende maatregelen bij volvelds gewastoeepassingen in boomkwekerij en fruitteelt. Bij particuliere middelen zijn enkele buitentoepassingen niet langer toegestaan.

Neonicotinoiden

De neonicotinoiden die momenteel in Nederland gebruikt worden zijn grofweg in te delen in 2 categorieën wat betreft schadelijkheid voor bijen. De eerste categorie betreft middelen die schadelijk zijn voor bijen. Dit betreft middelen op basis van de werkzame stoffen: imidacloprid (o.a. Admire, Amigo, Gaucho), clothianidine (Poncho) en thiamethoxam (Actara, Cruiser). Toepassingen van middelen op basis van deze stoffen vindt plaats in de vorm van zaadcoating / boldompeling, als grondbehandeling bij het poten/planten, als meedruppel- of gewasbehandeling in bedekte teelten en als volvelds gewasbehandeling in de open teelten.

Naast deze middelen is er een categorie neonicotinoiden op de markt die niet schadelijk is voor bijen. Het betreft middelen op basis van o.a. thiacloprid (o.a. Calypso) en acetamiprid (o.a. Gazelle). Deze middelen worden vooral als gewasbehandeling in zowel open als bedekte teelten gebruikt. Deze middelen blijven hier verder buiten beschouwing.

Risico's voor bijen

Voor bijen schadelijke stoffen zijn alleen gevaarlijk wanneer er blootstelling plaatsvindt. Het blootstellingsrisico voor bijen ten gevolge van de toepassing van de 3 neonicotinoiden is het grootst bij volveldse gewasbehandelingen in de open teelten. Het betreft onder meer toepassingen in boomkwekerij, fruitteelt, bollen, graszoden en aardappels. Het blootstellingsrisico is het grootst als zich in de onmiddellijke nabijheid van het perceel of in het perceel bloeiende planten/onkruiden bevinden die bevrogen worden door bijen. Blootstelling door directe bespuiting (in-field) of door indirect contact (off-field drift) kunnen hier aan de orde zijn. De maatregelen die het CtgB recent naar aanleiding van de herbeoordeling heeft afgekondigd verminderen het risico op off-field blootstelling.

Voor blootstellingsrisico's door toepassingen in de glastuinbouw (via lozingen van spuiwater met middelen naar het oppervlaktewater) zijn geen aanwijzingen. Bijen zouden geen oppervlaktewater nuttigen en de blootstelling via opname door bloeiende slootplanten wordt verwaarloosbaar klein geacht.

Voor toepassingen als zaadcoating en grondbehandelingen bij poten/planten waarbij het middel door de plant wordt opgenomen, kan hooguit blootstelling plaatsvinden aan zeer lage concentraties via stuifmeel (bijv. bij mais) of guttatiewater. Hiervoor zal binnenkort nieuw onderzoek naar sublethale effecten gestart worden (Bijen@wur in opdracht van EL&I)

Landbouwkundige noodzaak gebruik neonicotinoiden

De drie voor voor bijen schadelijke neonicotinoiden kennen een groot toepassingspectrum. Uit een inventarisatie in de sectoren komt een aantal toepassingen naar voren waarvoor alternatieven zijn en toepassingen waarvoor geen alternatieven buiten deze groep zijn.

Toepassingen door zaadcoating/boldompeling en als grondbehandeling bij planten/poten kunnen niet gemist worden. Deze behandelingen hebben ook grote milieuvordelen omdat met een kleine hoeveelheid middel langdurige bescherming tegen schadelijke insecten wordt geboden waardoor volvelds gewasbehandelingen en middelen worden uitgespaard.

Toepassingen in de glastuinbouw kunnen niet gemist worden. Het beschikbare insecticidenpakket is beperkt en de insectenproblemen zijn met name in de sierteelt groot.

Voor gewasbehandelingen (o.a. fruit, bomen, bollen, aardappel) zijn in het algemeen alternatieve middelen voorhanden en toegelaten. Deze worden gevonden in de groep van voor bijen niet schadelijke neonicotinoiden en andere insecticiden. Alleen in de graszodenteelt zorgt het wegvallen van Merit Turf (imidacloprid) voor een knelpunt bij de bestrijding van bodeminsecten.

Inzet LTO Nederland 2011

Geconstateerd wordt dat de inzet van voor bijen schadelijke neonicotinoiden middels volvelds gewasbehandelingen blootstellingsrisico's geeft. Een stricte scheiding tussen gebieden waar bijen fourageren en waar neonicotinoiden worden toegepast is in de praktijk namelijk moeilijk te realiseren, bijvoorbeeld door de aanwezigheid van onkruiden in en om de percelen. Daarnaast valt de volvelds toepassing van deze middelen moeilijk te combineren met akkerrandenbeheer waarbij functionele biodiversiteit wordt gestimuleerd. LTO Nederland stelt daarom voor om:

1. De volvelds gewasbehandelingen met voor bijen schadelijke neonicotinoiden (o.a. Admire en Actara) vrijwillig te beëindigen door:
 - a. Gerichte sectorcommunicatie en advisering (mei-juni 2011)
 - b. Afspraken met adviesdiensten, handel en distributie over eenduidige boodschap (mei-juni 2011)
 - c. Het aandringen bij fabrikanten op etiketwijzigingen (2^e helft 2011)
 - d. Waar mogelijk en noodzakelijk nadere borging realiseren via certificering (via bijvoorbeeld VVAK, Milieukeur, 2^e helft 2011)
 - e. Inzetten op ontwikkeling bijvriendelijke alternatieven (chemisch en biologisch)

- f. Actieve inzet voor alternatief voor graszodentoeëpassing: nieuwe Annex I plaatsing bifenthrin in 2011 en vervolgens reguliere toelating realiseren. Afspraken met overheid over art 38 vrijstelling ter overbrugging.
 - g. Actieve inzet om onmisbare en niet schadelijke neonicotinoiden te behouden voor de sector
- 2. Emissies uit kassen terugdringen en daarmee de belasting van het oppervlaktewater met voor bijen schadelijke neonicotinoiden terugdringen. Verder uitvoeren Plan van Aanpak Platform Duurzame Glastuinbouw naar 2013.
- 3. Blijvende inzet op correcte naleving van de toepassing van met neonicotinoiden behandeld zaaizaad en plantgoed.